

KURUCZ GYULA

*Mire vársz?**(Regényrészlet)*

gy szeretett arc suhan elé, szája sarkában ott lóg a cigaretta, mosolyogva, halkán beszél hozzá. Árpád a sárga Caporaljával. Mindenfelé széthagyott, félbe, negyedbe szívott csonkok. Az egész lakásban hamutartók tucatjai, tele csikkekkal, mellettük olcsó, színes öngyújtók. Rosario, a portugál szakácsnő és takarítónő csak ahhoz az edényhez nyúlhat, amelyben tövig szívott darabok bűzlenek. Rosario apró, testes, szösös, göndör, őszülő haja körbefogja kreol arcát. Nagyon csöndes, sok-sok mosoly ül az arcán, és sugárzik belőle a szeretet. Családtagnak számít, a fekete, karvalyorrú, éles, okos tekintetű Marie-Helene hozta magával a hazájából.

Hatalmas, széles deszkából ácsolt, nehéz asztal fut végig az udvar felé néző ablakok mellett. Árpád mindig belül tanyázik egy kemény széken, ő vele szemben, Marie-Helene a főhelyen, az asztal végén, jókora, fonott fotelben. Az asszonyhoz szinte hozzánőtt az egész felsőtestét beborító fekete, kötött kendő. Mintha fázna. Előtte is hamutartó, ő Gauloise-t szív, filtereset, hogy ne kelljen köpködni a dohányszálakat. Elmélázik, ilyenkor meglágyul szűrős, okos, fekete szeme, mintha egy nagy, sötét madár gubbasztana velük. Ő Árpáddal szemben ül, nézi azt a kedves, szeplős, hosszú arcot, a szöszsárgából őszülő, füle mellett lehulló haját, csúnya sárga fogait, hosszú, egyenes orrát és a ragyogó kék szemét, amelyből ki nem fogy a simogatás. Madárcsontú kezében füstölgő vagy kialudt cigaretta, néha újra gyújt, fekve hagyja a félbeszívott másikat. Ülnek, nézik egymást, a tekintetük játékosan egybekapcsolódik, beszélgetnek. Ő falusi gyerek, képtelen volna tegezni a hetvenéves Árpádot. Eleinte bácsizta, mire öreg barátja Dani bácsinak csúfolta, s javasolta, hogy Árpádkának szólítsa.

Árpád mesélteti Pécsről, Baranyáról, ahol gyerek- és kamaszkorában sok nyarat töltött gazdag nagybátyjánál. Mintha azt a vidéket jobban szeretné, mint szülőhelyét, a fővárost. Oda csak a festészet, a tanulás kötötte, az első kiállítások, a sok világmegváltás a kávéházakban a többi fiatal festővel.

Magyarul beszélnek, Árpádnak ez különleges öröm. Néha Marie-Helene visszatér az éterből, elmosolyodik, valami fontos dolog jutott az eszébe. Ilyenkor szó megszakad, hang bennakad, azonnal franciára váltanak, és alkalmazkodnak a gondolatröppenéséhez. Fel sem merül bennük, hogy mást is tehetnének.

Árpád talán százhetven centi magas, nem több ötven kilónál, még annál is kevesebbnek tűnik. Felesége alig alacsonyabb, de hatalmas, gomolygó vagy épp szálldosó fekete hullámai óriásnak tüntetik fel. Fiatalkorában nagyon szép és nagyon figyelemreméltó lehetett. Törvényszerű, hogy ilyen lágý, meleg, csöndes embert vett párjának.

Árpád korai albumaiban számtalan grafikát talál, mindig a nagy fonott szék, benne a sugárzó erejű, hatalmas, fekete keselyű a kendővel.

Mindketten a harmincas években kezdtek rajzolni, festeni. A nő nyilván gazdag családból jött, Árpádék is tehetősek voltak, de ő valamin összekoccanhatott a famíliájával,

mert a Montmartre-on portrékból tartotta fönn magát, amíg föl nem fedezte Jean Boucher. Ott, a galériában találkozott szerelmével és Pistával is, élete nagy barátjával.

Pista épp az ellentéte volt: csúcsos kobakú, kopaszodó, bozontos szemöldökű, szénfekete szemű, zömök, erős mackó. Tordáról származott, állatorvos volt az apja, neki az a gyermekkor volt az élete középpontja. Letagadta volna. Ám a grafikáiból, a szobraiból az erdélyi rengetegekből bozót szövete, szarvasagancsok susogtak vissza. Pista a németek ellen harcolt az ellenállásban. Így láthatta viszont a hazáját, amelyet Trianon miatt kellett elhagynia, mert nem maradt magyar nyelvű gimnázium, ő pedig nem tudott románul. Átküldték a kis Magyarországra tanulni, s tíz év múlva irány Párizs. '46-ban magyar és román hadifogoly szállítmányt vezetett gyermekkorra vidékére. Később, amikor sorra nyerte az európai díjakat, a fivérért kínozni kezdték a román hatóságok. Amikor sorozatosan nem kapta meg a neki küldött életmentő gyógyszereket, Pista beletörődött, hogy nyilvánosan nem lehet magyar. Francia lett.

Ritkán látott két embert, aki negyven év után olyan csúnyán beszél franciául. Minden szavukon átkiabált a magyar hangzás. S bár néha már nem letek rá sok magyar szóra, örökre ez maradt az anyanyelvük. Talán emiatt ragaszkodtak annyira egymáshoz. „Nekem Pista nem a barátom, mondta Árpád, nekem a testvérem.” Pistának is francia feleséget adott a sors. Így aztán hiába vágyakoztak, ha együtt voltak négyesben, nem beszélhettek magyarul. Kettesben ritkán találkozhattak. Talán a nők voltak féltékenyek a titkos nyelvre.

Űl az asztalánál, néz ki a semmibe, most nem vidítja a kedves hegy, a fák zöldje, a sugárzó napfény. A hajló kor lefelé vezető lépcsőjén visszarepül két öreg barátja simogató melegéhez.

Árpád az ő különleges, nagy barátja.

A Rue de Dragonban sétált. Egy galéria előtt megtorpant: Vernissage d Arpad Szenes. Épp aznap délután, néhány óra múlva. Elbóklászott a Saint Germain des Prés gótikus templomához, mászkált a boulevard-on, nézegette az embereket. Mindet féltésnek érezte, mert franciák voltak. La Grande Nation. 1970-ben egy kommunizmusba szorult magyarnak maga a mennybemenetel. Mindent csodának érzett. Azt is, hogy kedélyes, marxista professzora kirúgta a tanszékről, de nem gáncsolta el az épp általa elindított ösztöndíját.

Gyülekezett a közönség. A falhoz húzódott, szemlélte a csendes, susogó, a távolba repítő, lágy guache-okat, akvarelleket. Horizontálisan futottak az ezerféle, tompa, pasztellkék álmok, mintha a végtelen suhanna el rajtuk. Néha rézsút strukturált zöldek és barnák.

Elmondták a megnyitó szöveget, keveset értett belőle. Megkérdezte a galeristától: melyik a művész, s az Árpádra mutatott. Odaoldalazott, s amikor épp senki nem beszélt hozzá, megkérdezte „Parlez vous hongrois?” „Igen. Miért? Te magyar vagy?” Ettől kezdve mindig tegezte.

A hét végén már Árpádeknál vacsorázott. Aztán minden héten kétszer ott ebédelt. Elkezdődtek a Marie-Helene monológjaitól szét-szétdúlt, véget nem érő, kedves beszélgetések.

A kétemeletes ház mögött kicsi kert. Ha ebéd után Árpadék lepihentek, Marie-Helene megengedte neki, hogy hátra menjen hatalmas, világos műtermébe. Órákat töltött

ott, óvatosan rakosgatta a képeket, leült, cigizett, nézte a hihetetlenül erős tehetség három dimenzióban vibráló, olykor őt is magába nyelő labirintusait, örvényeit. Óriására bomlott ki a sokféle szálból szőtt város, könyvtár, barlang.

Felriadt, amikor Rosario vagy Árpád átjött érte: kész a kávé. Vieira nemsokára elfoglalta a műtermet, ők meg átkocogtak Árpád egy utcányira levő, lakásból kialakított atelierjébe. Többé senki sem akadályozta a vég nélküli, boldog, játékos, sok kacagással tarkított csevegést.

Árpád nemcsak a visszalopott magyar nyelv miatt szerette őt, hanem azért is, mert fiatal volt, mert mesélhetett neki kedvére magyarul, akár nem létező fiának. Számталanszor végignézték Árpád rengeteg akvarelljét, pasztelljét, quache-át, beszélgettek róla.

Igen, kétségtelenül a nő volt az elsöprő erejű tehetség – s a sokkal ismertebb művész. Persze uralkodói természetével mindenképpen kierőszakolta volna az elismerést.

Ám Árpád, a nagyszerű kismester olyan színeket, sejtelmeket, sugallatokat, hangulatokat alkotott a maga halk zenéjű csendjében, amire kevesen képesek.

Megdöbönt, amikor öreg barátja kirakott elé négy színes litográfiát, s megkérdezte: melyiket választja. Nem értette. „Melyiket választod magadnak!”

Óvatosan nyúlt a legszebbért, ránézett Árpádra: „Komolyan?” „Nem, viccből lesz a tied, ha úgy jobb.” Sóhajtozott az örömtől, s a képe sokat elárulhatott, mert Árpád boldogan kacagott.

Nagyon szerette az édesapját, s míg élt, Árpádot nagybácsinak érezte. Amikor apa meghalt, Árpádot fogadta apjának. Soha nem mondta neki. Nem volt rá szükség. Árpád is kései gyermekének tarthatta.

Vége lett a három hónapos ösztöndíjnak. Szorították egymást Árpáddal. Menni kellett.

A határőr kirakta a bőröndjét, vizlatta, hogy nem bőrből van-e a finom tapintású, negyvenfrankos, műanyag dzseki. A három litográfiát félretolta.

Szerkesztőségben dolgozott, kérdezgette művészettörténész ismerőseit, hallottak-e Árpádról. Néhányan kapiskálták, ám da Silva nevére mind fölkapták a fejüket.

Következtek a szűk esztendőök. Háromévente utazhatott volna Nyugatra, de nem volt rá pénze. Árpád biztosan meghívta volna, de eszébe sem jutott kérni. Aztán születtek a tanulmányok, cikkek, lassan cseperedett föl a neve. Ám a franciákat nem érdekelte Magyarország. Benne ragadtak a trianoni elutasításban. Végül német konferenciákra hívták meg. Másodszorra francia vízumot kért, s alig evett, hogy a megspórolt pénzből eljusson Párizsba. A Quartier Latinben olcsó volt a szállás. Három-négy nap Árpáddal végtelen beszélgetésben, egy este Pistáéknál. Árpád délben inkább elvitte ebédelni egy kínaihoz, hogy ne zavarják őket. Soha sem felejtí, amikor barátja körbe mutatott: „Figyeld meg! Öt kínai kiszolgáló s hátul még tíz ember. Mind fiatal. Párizsban ezeröttszáz éttermük van. Kész hadsereg. Kinek a hadserege? S vedd hozzá, hogy az egész világon ott vannak, mint a hangyák. Ha ezeket egyszer mozgósítják...”

Aztán megint a hosszú ölelés. S a határon feldúlt papírbőröndje tetejéről két quache-ét tolt félre a mogorva vámos.

Addig járt, addig agitált, hogy a „Párizsi iskola” nagy kiállítására meghívták da Silvát és Árpádot is néhány képpel. Küldtek festményeket, de nem jöttek el, nyilván Marie-Helennek nem volt kedve.

Két év múlva jutott ki egy egész hétre.

Ekkor bukkant fel a lakásban az olajos bőrű, kicsit tésztás képű, macskamozgású Manuel. Az első perctől ellenszenvesnek érezte, a tekintetét hamisnak. Ő is portugál, Vieira udvartartásához tartozott. Néha Manuel főzött. Fantasztikusan. Ő volt a szakács és a sofőr. Korábban nem is tudta, hogy van kocsijuk. Kellett a nagy fogadásokra és a vidéki házukhoz, ahol a nyarat töltötték.

Vidéki ház.

Pista elvitte egyszer magához. Kis házikót várt. Ócska utakon kanyarogtak ápolatlan, gazdag falukon át, végül a dombok között előbukkant néhány hatalmas szikla. Azon állt Pista „Tojása”. Hatalmas volt, szinte függött a levegőben, alig látható támaszok tartották a szikla tetején. Bejárták a furcsa lakást. Fölülről esett be a fény, a falak is hajlottak, ravasz lépcsők húzódtak belül a furcsa, izgalmas terek és az eltolt szintek között. Ámuldozott, de hidegnek tűnt neki.

Pista egy ócska, sok helyen horpadt Peugeot 204-es kombival járt. A két hátsó ülést kiszedte, hogy szállíthassa az anyagot és a kész műveket. Gyönyörű szobrokat faragott, leginkább csiszolt. A kínai tusrajzai is megrendítették. A hihetetlen gond, aprólékosság, amellyel a tömeget légiesítette. Atyaisten, mennyit dolgozhatott minden művén. Megérte.

Egy évtized múlva Pistának sikerült nagy, elegáns grafikai kiállítást szerveznie Budapesten, s egy másik galériában Árpád képeit is bemutatták.

Egy délután számára új férfi tűnt fel Árpádeknál. Magas, gondosan, már-már meszterkéltelen elegáns, válogatott, angolos ruhákat viselt, arca szabályos, szinte márványba vésett, haja éppen őszült. Halk mosollyal, büszkén viselte dús, kackiás bajuszát. Ahogy a tárgyalásokból kivette – mert mindig papírokkal érkezett – ő lehetett a két életmű gondozója, ő vezette a katalógusokat, kezelte az anyagiakat. Biztosan komoly haszonnal. Hideg volt ez az ember. Marie-Helen kedvelte, Árpád pedig elviselte. Árpád csak Rosariót szerethette, akár ő, de nem volt szava a döntésekben.

Egyszer Pistának elmondta a műteremben: mennyire zsarnoknak érzi Vieirát a portugál sleppjével együtt. „Ő, ne hidd, mondta, Árpád sokat eltűr, ritkán szól, de erős. Halk, de nagyon erős.” Ő csak a hozzá való ragaszkodásában érezte az erejét. Elképzelte a szikrázó, lefojtott csörtéket, amiért a nagy, fekete asszony vegytiszta portugál közegébe betolakodott egy magyar. Tizenöt év alatt, Árpád miatt, kelleetlenül két szerigráfiát tolt oda neki a nő.

Otthon addig kutatott, míg eljutott a nagy képzőművészeti kiadó ünnepelt szerkesztőjéhez. Csúf alak volt, viszolygott tőle. De ő valamit akart, nagyon akart. Félórányi győzködés után a torz orrú kegyesen beleegyezett: írhat egy monográfiát Árpádról. Kilen ezer forint honoráriumot ajánlott neki. Sem útiköltség nincs, sem hotelszámla. Nem értette a vonakodást. Hiszen Árpád zsidó származású magyar, többet is tehetnének érte hazai rokonai. Őt nem érdekelte a származása, akkor még nem volt szokás eszerint megítélni valakit. Az értelmiség nem gondolkozott ilyen kategóriákban. Az idős, zsidó származású művészek, tudósok különös gonddal, szeretettel foglalkoztak velük, fiatalabbakkal, megosztották hatalmas tudásukat, megfejelve tágas nemzetközi ismereteikkel, nyelvtudásuk gyümölcseivel. A barátaik között is akadt számtalan zsidó származású magyar. Ők mind nagyon ragaszkodtak ehhez a megtisztelő fogalmazáshoz: zsidó származású magyar. Az ő nemzedékük így nőtt fel. Ezért soha nem lehettek antiszemiták, hiszen az önmagukban őrzött tiszteletet és barátságokat gyalázták volna meg. Ötven év múltán ezen már nem lehet változtatni.

Aztán más idők jöttek, s az emberek elkezdtek másként viselkedni. Beáradt az országba egy új, pestises levegő, és összekeveredett az ott megüledett másféle hagyatékkal. Ám ők soha sem engedték meg maguknak, hogy pár száz, pár ezer karvaly alak miatt tízezret bélyegezzenek meg.

Nem tudja, hogy ki kezdte, és miért.

Nagyon, nagyon boldog volt, hogy írhat Árpádról, hogy legalább így visszahozhatja szeretett hazájába. Tudta, mekkora öröm ez Árpádnak, pedig franciául sok tucatnyi kötet, album jelent meg róla.

Egy német ösztöndíjra hajtott, abból megspórolhatja az útra valót. Két hónapig utazott, kutatott, csákányozta a kitörés útját a jó magyar művészeknek, s végül megszerzett egy páratlan lehetőséget a fiataloknak. Először fiatal magyarok Nyugat-Németországban.

Az utolsó hétre utána jött Titi, együtt mentek a Ladával Párizsba. Pontosabban a vidéki kis házba. Végtelen hosszú falunév kinn, a prérin. Minden francia értelmiségi kiköltözött valahová nyáron.

Vitték a gondosan előkészített ajándékokat. Megírta Árpádnak, hogy vegyen egy kis magnetofont, kell hozzá öt-hat hosszabb kazetta. Vitte magával a kidolgozott kérdés-sort, felkészült a tucatnyi albumból.

Végeérhetetlen kukoricaföldön kanyarogtak a poros dűlőn, amikor iszonyú ricsajjal eléjük csapott egy fácánkakas, neki a hűtőrácsnak. Rémulten ugrott ki, csak be ne dögöljön az autó, de csak egy kis repedést lelt. Hatalmasan, ezernyi színben ott pompázott a gyönyörű, döglött madár. „Juhééé! – ordította, Titi, fácánnal érkezünk vendégségbe, mint egy angol lord!”

Behajtottak az apró faluba, kérdezősködtek, aztán megálltak egy hatalmas, tizenhetedik századi kúria előtt. Megölelte Árpádot, bemutatta Titit, az is kapott két bagószagú csókot és elismerő, meleg pillantást. Szorongva vitte Marie-Helene elé. Újabb betolakodó a magyar maffiából, gondolja majd. A nagyasszony hűvös volt, és udvarias. Átadták az ajándékokat. Manuelnek a fácánra felvillant a szeme. Rosarió megdöbbsent, s még barnábbra pirult, amikor megpuszilta. Megmutatták az oldalsó szárnyban a kertre néző szép szobájukat, kipakoltak.

Ebédre Manuel csodálatos Saltimbocca alla romanát varázsolt.

Titi feszengett, hiszen egy szót sem tudott franciául.

Árpád tüntetően csak magyarul beszélt vele, néha Vieira kérdéseit is ő fordította.

Átültek kávézni a hatalmas dohányzóasztalhoz. Ekkor bámulta meg a teret. Az óriási nappali a kert felé nézett, a tető egy része a hatalmas, nyers fagerendáig nyílt. Elképesztően szép tér keletkezett a tizenhetedik század levegőjével. Oldalt kis zugok szoborokkal (Pistától kettő), a hófehér falon néhány saját kép, egy Braque-, egy Archipenko-, egy Kemény Zoltán-relief, Arp, Kolos-Vary, Duffy és még sok gyönyörű darab. Mivel itatták be a gerendákat és a deszkákat, töprengett ő, a gyakorlott építkező, hiszen nyoma sincs rajtuk a festék mesterséges fényének. Mintha háromszáz éve így maradtak volna. A franciák mesterei a rusztikus régiség megőrzésének. Itt is halkán, keményen ül körülöttük az ősi levegő. Egy korból, amikor a gyerekek nem feleseltek, a munkások, a parasztok és a cselédek tudták a helyüket. Kegyetlen világ. Ma senki sem tudja a helyét. Szörnyű világ.

„Mennyi időre van szükséged, Dani bácsi?” – nevetett rá Árpád.

„Úgy gondoltam, három délelőtt és délután.”

Manuel odahozta a kis magnetofont, mellé rakta a hat kazettát. Megrémült, hiszen ő még soha sem nyúlt ilyesmihez. Előszedte a jegyzeteit. Csend lett körülöttük. Kicsit beszélgettek az egymás nélkül eltöltött időről, aztán megkérte Árpádot: Manuel állítsa be neki a masinát, és tanítsa meg a kezelésére.

Egyedül maradtak, fölállította a mikrofont, benyomta a gombot.

Dolgoztak három napon át, néha átmentek Árpád öreg, szép műteremházába. Lassan, lassan bomlott ki előtte kedves barátja élete, ezer történet, amelyről a magyar művészettörténet semmit sem sejt, elhomályosuló nevek nyertek értelmet, kapcsolatok, mozgalmak bontakoztak ki.

Izgult és örült, a könyv tele lesz szenzációval. Ezt nem akarták?

Árpád lassan fáradni kezdett, hiszen sok évtizede nem beszélt ennyit magyarul. Kezeste a szavakat, elakadt, olykor franciára fordították a szót. Mégsem adta fel. Erővel töltötte el együttlétük öröme.

Aztán a harmadik napon, a hatodik kazetta felénél nagyot sóhajtottak és hátradőltek. Boldogok voltak és elnyűzottak. Ő büszke meg szomorú egyszerre, mert páratlan kincsével másnap indulhat hazafelé. Megint évek Árpád nélkül.

Otthon elrendezte minden sürgős dolgát, végre leült az íróasztalához, és benyomta a lejátszó gombot. Semmi. Valami susogás. A végletekig föltekerte a hangerőt. Érthetetlen susogás. Sorba kapkodta a tekercseket, próbálta. Susogás mindegyiken.

Majd beledöglött. Nem sikerül megmenteni közös hazájuknak Árpádot.

Kísérletezett technikusokkal, fizetett gépirónót, de csak százoldalnyi, kihagyásokkal teli, értelmetlen kéziratot kapott.

Vége. S mielőtt újra kiügyeskedhette volna magát Párizsba, Árpád meghalt. Vieira pedig nyilván látni sem akarja őt.

Utolsó levelében azt írta, hogy a párizsi nagykövetség a legolcsóbb táviratban kondoleált röviden, a kulturális intézettől senki nem jött el a temetésre. Ezzel Magyarország eljátszotta a szerepét, elvesztette a jogát Árpádra. Vegye tudomásul, hogy Árpád mostantól portugál.

Évtized múltán, amikor Vieira is meghalt, Portugália múzeumot épített kettőjüknek.

Újabb évtized múltán onnan keresték meg levélben, hogy ő az utolsó reményük, tud-e valamit Árpád gyermek- és ifjúkoráról. A töredezett kézirat nem válaszolt semmit.

Egy buldog dühével verte ki a kelletlen szerkesztőből, hogy monográfiát írhasson Pistáról. Kölcsön kért egy kis magnetofont, megtanulta kezelni. A saját pénzéből ment ki Párizsba, faggatta Pistát négy napon át. Mégis megszületett a puha fedelű, szép könyv. Pista nem engedte magyarnak nevezni magát, maradt Etienne. A románok már a második hatalmas albumot jelentették meg róla, s Brancusi mellett a század második nagy román szobrászaként tartják számon.

Pista mesélte el, hogy Manuel buzi volt, még Marie-Helene életében meglépett, éttermet nyitott. Igen megtollasodott.

Csend.

Nagyokat nyel.

Ég a gégeje, nyelve nagyon lassan puhul fel az éjjeli kiszáradás után.

A valaha igen szép, Madonna-szemű, idős főorvosnő másfél éven át húzgálta ki tövig a nyelvét, vizsgálta s megállapította, amit ő is tudott: baj van a hámszövettel, gyenge a nyálképzése. Egyszer felírt neki műnyálat, mást nem. Aztán barátságosan ráripakodott: „Menjen, és akkor kerüljön a szemem elé, ha leszokott a dohányzásról! Így gégerákot kap!”

Elbúcsúzott, és nem ment vissza többé.

Vár, és szívja az öt cigarettáját. Rászokott, hogy a bagó után kétszer kiöblítse a száját (hátha kevesebb nikotin szívódik fel), s lenyel öt-hat korty vizet, hogy lemossa a gégejét.

Nikotin? Amellett éltek száz évet az öregek. Ezekben a cigarettákban van már drog, kátrány, százféle szintetikus ízesítő s ravasz anyag, amely erősíti a függőséget. Minden áron eladni, minden áron megtartani a fogyasztót. Amíg él. Aztán jönnek a következő nemzedékek. S ha a civilizált területen elfogy a lakosság, ott vannak az indiaiak, a kínaiak, egyre fizetőképesebbek. A ma fontos meg a következő néhány év. Veszteséginket bekalkuláltuk a hadjáratba.

Volt valaha ennél kegyetlenebb, cinikusabb önzés? A francia forradalom? A Népszövetség? Az Európai Unió? Ki tudja.

A gégeje minden esetre jó tartalék, ha összeomlik oktalanul hetyke függetlensége. Vigyázni kell rá, jól karban tartani a betegséget. Az sem lesz leányálmom halálnak. Kicsit megcsavarja a félelem, de nem igazán. Furcsállja a viszonylagos nyugalmat, amikor a vég előtti szenvedésekre gondol. Nem baj, papi, majd be leszel te szarva ott és akkor. Majd kiver a frász, fojtogat a félelem, nyüszítesz. Jó, de nem túl sokáig, ez a fontos.

Árpád biztosan olyan halkán, szelíden halt meg, ahogy élt. Szorítja a torkát. Mi szorítja? Nem a halála, hiszen Árpád nem halt meg. Itt van körülötte, megérinthatné, nézi, és ő visszanéz rá. Akár az édesapja. Nem, ők nem haltak meg. Az a nagy, a rettenetes baj, hogy nem kérdezhet tőlük semmit, mert nem tudnak válaszolni. Ha szeretne elmesélni bármit, kevéske örömet, ők jutnak eszébe, azonnal megjelennek előtte, de nem hallják meg, amit mond. Így soha nem örülhet, hogy elmondta nekik.

Nem is kérdezhet. Néha annyira kíváncsi apja gyermekkorára: hogy élt az árvák kolégiumában, miként emlékszik lassan elpusztuló testvéreire, hogyan szerette őket, mit játszott velük. Mesélhetne a rokonokról, benépesíthatné kicsit az ő egyre szűkülő világát. Ott lebeg körülötte, mosolyog rá, de nem tud beszélni.

Lassan senkit sem kérdezhet meg a felmenőkről: milyenek voltak, kinek ki volt a testvére, férje, dédanyja, ükapja. Nem, senkit, többé egyszerűen senkit sem kérdezhet meg.

Ő már nem élt több nemzedékes családban, ahol esténként elmesélték a családtagok történetét, apró-cseprő ügyeit, megelevenítették őket, beleégett az emlékezetükbe. Lassan elmentek az emberek, de az emlékek tovább kísérték minden utódot. Neki nem mesélhettek eleget a nagyszülők. Ötéves volt, amikor fekete ruhás, simogató nagymamája meghalt. Még mindig kapaszkodik meséi foszló töredékeibe.

KURUCZ GYULA (1944) író, műfordító, szerkesztő. Utóbbi műve: *Akkor is, ha fűj* (regény, 2010).